

Lidt om soldaterbreve.

I en tid, hvor privat brevskrivning næsten er ophørt, er det både oplysende og morsomt at læse de gamle breve.

Det er bemærkelsesværdigt, at åbenhed og oprigtighed kommer så tydeligt til udtryk, når J.P. Madsen i følgende breve skriver:

“Skriv snart igen min gode ven. Jeg længes meget efter dig, og jeg savner dig i et og alt.”

Eller:

“Jeg kan ikke forstå, min kjære ven, at du tvivler om vort venskab. Dertil har det været forlænge og været for oprigtigt og trofast.”

Det er vi vist ikke så gode til at sige i vor tid - det gør sig nok ikke rigtigt i telefonen.

I dag anvender vi jo E-mail i udstrakt grad. Eller også en kort SMS besked.

I et af brevene. Se side 9 nævnes Anders Sørensen (Krow - Ais).

Der er et link til historien om Krow – Ais og Ellen Mari.

God fornøjelse.

Redaktionen.

De to første breve er fra Axel Bertelsen til Anders Sørensen (Krow-Ais kaldet). Axel Bertelsen, der stammede fra Veddam, blev udlært smed (derfor skriver han om vognen, der skal sættes i stand), og senere bliver han smedemester i Ais med værksted på nuværende Poppelvej 2.

I 1866 bliver han indkaldt til marinen, og de to breve vi har fra ham, er begge afsendt fra København.

Det første brev bærer tydeligt præg af, at han er langt fra hjemmet og vennerne, og han må støtte sig til de højere magter og: "sådan en god bog."

Man mærker også hans bekymring for fremtiden og for hvordan det skal gå - kommer vi mon i krig? - og hans bekymringer er er heller ikke helt grundløse.

I 1864 - 2 år før - var Sønderjylland gået tabt, og det var et chok, der var meget svært at komme over.

I 1866 var sejrherrene fra 64-krigen, Preussen og Østrig, kommet i krig med hianden, og ingen vidste hvordan det kunne udvikle sig. I den rigt var der også stor politisk aktivitet, i det vi fik grundloven revideret. Det gik ikke helt stille af, da bl.a. reglerne for valgbarhed og valgret blev skærpet.

I det andet brev, der er skrevet 3 måneder senere, har han hentet sig mere "verdenserfaring" fra den store by. Ikke alene har han fået karentæne, da han ikke var kommet hjem fra landlov til den fastsatte tid, fordi han skulle "smouse" i øl og finbrød sammen med kammerater fra hjemegnen; men han sætter også triumf på med et par forsigtige sku, når han skal fortælle om sine oplevelser.

Efter endt skoling blev A.B. tjenestegørende på fregatten "Jylland". Det var et skib af typen skruefregatter, og d.v.s., at skibet havde sejlrejsning og rigning som et sejlkrigsskib,

men samtidig havde det en dampmaskine, der alene (uden hjælp fra sejlene) kunne sætte en fart på 12 knob.

På lange rejser - Vestindien, Nordamerika - slukkede man under dampkedelen, hejsede skruen op i skruebrønden, og så sejlede man over Atlanten alene for sejl.

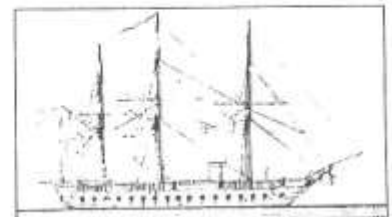
Fregatten var forholdsvis ny, da Axel Bertelsen gjorde tjeneste på den. Den var blevet søsat den 20. november 1860, men allerede 4 år senere var den i kamp.

Den 9. maj 1864 klokken 12 middag blev der blæst "klar skib" på JYLLAND, og klokken 14 var den sammen med den øvrige Nordsees eskadre i fuld kamp med den østrigske flåde ved Ven Helgoland. Godt to timer senere var østrigerne slået på flugt, og "Jylland" var det hurtigste skib i eskadren, optog forfølgelsen.

Uheldigvis fik den skudt en styrelinie over og kunne derfor ikke manøvrere og fjenden undslap.

Det var altså et skib med stolte traditioner, Axel Bertelsen kom på. Selv ville han gerne på langfart, og man kan mærke skuffelsen, da togtet ikke kommer til Vestindien, men... "nu er det sku blev til di siger, vi skal til Spanien - men det ved jeg ikke."

Hvis Axel Bertelsen ellers er blevet ombord på JYLLAND, er han kommet til Spanien/Portugal. En liste over fregattens togt viser, at den i september/oktober/ 1866 blandt andet var ved Madeira, Cadix og Lissabon - men han kom ikke til hverken Østindien, Vestindien eller Nordamerika.

Kjøbenhavn den 1. mæi 1866.

Gode ven - Anders Sørensen.

Jeg takker Eder mange gange for Eders skrivelse - begge to, hvorefter jeg ser, at I haver gjort efter mit store ønske og fornøjelse. Det er den største glæde jeg har, når jeg kan spørge nyt fra mine gode venner, og da I ere så gode venner af mig så vil jeg skrive til Eder begge to her, for jeg har kun lidt tid til at skrive, men I får være fornøjet med det. Jeg skal nok skrive Peter til inden jeg rejser herfra, fordi han var så god, han ville skrive mig til og som jeg modtog den sidste april med stor glæde og fornøjelse.

Heraf ser jeg, at I alle ere raske og sunde, og det samme gode kan jeg Gud være lovet også melde Eder igen, for jeg har ikke haft noget betændt siden vi var tilsammen i møllen. Her tror jeg ikke der kan føes noget af den medisin herovre.

Jeg ser også af dit brev, at Eders wogn står ved det gamle, men jeg skal nok komme hjem til efteråret og gjøre den færdig. Vor Herre Signe helsen og helbred så måtte jeg vel nok komme hjem til den tid.

Den 3. mæi skal jeg reise herfra Kjøbenhavn og på den lange reise til Ostindien og Nordamerika, så jeg kommer ud og ser mig lidt om i verden. Når vi haver Vor Herre med os, hvor hen vi reiser i verden, så gør det altid godt, ti hvem Gud vil beware, di er uden fare. Jeg ser også, at Peter han har fodi midt *botrædt, som han har sat ved deres borende. Du kan tro botrædt vanden her døde med at fo os lawn af, for jeg kunne ikke holde for at le, for jeg tengte og på fanden, som jeg havde holdt i min arm, så du kan tro vi ere ikke bange for ham.

Enu hvoraf jeg har af det brev, at der skal nogle af mine bekjente herover til Kjøbenhavn den 10. mæi, men så er jeg langt borte herfra. Det ere ræst nok at være i Kjøbenhavn for hvem som har penge nok i lommen, men helers ere det ingen fornøjelse at være her. Det kan nok gå and for os, for vi kommer sjelden i land herfra skibet. Dog, vi for en god lønning. For

den måned vi har været her fik vi 7 rd. og 15 sk., så vi kan klare os godt, for hvem som vil passe på.

Men Gud ved hvad det skal blive til, om vi skal til at have krig som di spør så stærk herovre; men folk di spør alle, men Vor Herre Den Almægtige råder alene. Der er kommen en swer hoben og meit dem idag, og mange er enkalte og ska møde den 10. mæi, men det var ikke gåt, der skulle blive krig. Hvorledes vil det så gå med vor gamle Danmark, - vi ere så foe mod så mange, men vi skal altid hobe til det beste. Nu må I endelig ved at lade mig wide, hvorledes det gør hjemme med det alt, og om Niels Powisen så er fæstedt til Masend, og hvorlænge han skal være der, om di har døellig at bestele, og om di kan komme ud af det med hinanden. Nu må du endelig ved at hilse Rise fra mig så mange gange alle hendes foelk, hils også Masend og kone og børn fra mig og alle gode venner. Du bad mig om at hilse det søskende barn fra Eder, og jeg var også derope en dag, men han vare ikke hjemme, men I har vel talt med ham, jeg stod ude på broen og hilse på ham dae, han seilte forbi.

Hils endelig Jørgen Buus og Kjestens mower fra mig, at jeg har de gådt, men tiden den ere lang for mig at ligge her, men det bliver der nok ende pøe, når vi kommer ud og pø reisen inden så længe. Og hilse også Kræmsmidt og Lauris fra mig. Nu har jeg ikke mere at tilmelde Eder for denne gang, men I må endeligen ved at skrive mig til igjen, begge to, så snart I kan.

Adresere det herti, så skal det nok komme til mig og min adresse. Skriv som før, ti det ere min største fornøjelse, når jeg får brev fra sådant gode venner, som du og Peter.

Nu vil jeg skrive et wers til dig af sådant en god bog, som jeg har kjøft til at læse i, når der findes tid og lejlighed til det:

Lad din nådes glædes opvinde
søde Jesus, at jeg må
derved altid weien finde.

som jeg har at vandre på,
Vær min fod, at jeg ei
kommer på den brede vej,
eller fra dit fodspor wiger,
før jeg ind i himlen stiger.

Der er mangen gode vers i den. Det er en rigtig god skibsbog
at læse i.

Gode Venner, begge tow.

Nu vil jeg ende min skrivelse for denne gang med en vanlig
hilsen fra mig til eder begge tow og dine forældre og søsken-
de, og skriv snart igjen. Det ønskes af mig

Axel Bertelsen.

Min adresse er: Til Axel Bertelsen på logskibet Drønningmari
i Nyhavn, Kjøbenhavn, N. 349.

Fregatten JYLLAND den 1. august 1866.

Gode ven.

Jeg takker dig mange gange for din kjerkomne skrivelse, som jeg
modtog i dag med stor glæde og fornøjelse. Heraf ser jeg, at I
alle ere raske, og det fornøier mig meget, og det samme gode kan
jeg - Gud være lovet - også tilmelde Eder igjen. Jeg takker dig
mange gange for det meget nyt, det fornøier mig meget at høre.
Nu kan jeg og fortælle dig noget nyt. På fredag så skal vi sejle
her fra Kjøbenhavn. Den lange reise til Vestindien som vare
bestemt det første, bliver des sverre ikke til. Nu er det sku
bleven til di siger, at vi skal til Spanien, men det ved jeg ikke,
men vi slipper vist ikke førren til november.
Vi sejlede fra Webæk den 26. og til Kjøbenhavn, og jeg var iland
samme dag fra kl. 12 om middagen til kl. 10 om aftenen, men jeg
skulle være mødt kl. 8. Jeg var enog på kasernen og talte med
Peder Låfoewd, Niels Bak og smedens søn fra Koerop og en fra
Skelund. Jeg skulde hilse Eder mange gange fra Peder Låfoewd,

du kan trow han har taft meget kyd. Du kan trow, at vi fik os
nogle gode smosuger. De hentede fienbrød og øl så vi levede
gaadt. Niels Bak lå i sengen, ti han havde en gald taa, og jeg
blev der for, for det som skyld.

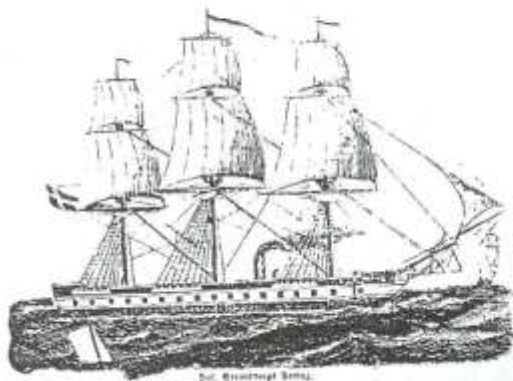
Nu har jeg kvantina og er blevet nægtet landlov i dag, og så
steg jeg sku' til penden, gode wen. Det er heller ingen
stor fordel ved at komme i land, for der går så mange penge
til, og vi får ingen løn før vi bliver permeteret her.
Fra nu har vi ende på skolen, og nu har vi det godt, men du kan
trow det har været en asen den her skole at gå ygemmel. Vi læ-
rer daabelt så megen exsisis som landsoldater, men vi har det
best når vi seller, så besteller vi ikke andet, end at vi hen-
ger over kanonen og kikker ud af poerten.

Her kan du nu se hele skibet jeg er på, og her kan du se kanon-
portene, det er de sorte og det er bag dem vi har batteriet.
Vi har også nogle på dækket, men dem kan du ikke se. Du kan
kan naak se der er 17 porte og det på hver side af skibet.
Du kan trow at vi har taget en sver hoben prowiant ombor i di
sidste dage. Vi har fået 2 tusin tønder kul og en stor hoben
øl. Jeg kan og fortælle dig, at der har været 2 amerikanske ski-
be herved. Di har lagt ved siden af "Kjøbenhavn" og di rejste
igår. Jeg tænkte, Gud give jeg havde været med dem, men jeg kunne
ikke stige herfra, og vi kunde ikke forstå et or af det di sag-
de. Nu har jeg ikke mer nyt at tilmelde dig for denne gang, gode
wen, men hils din fader fra mig at jeg kan ikke få lov at kom-
me hjem, men den (vognen) bliver vist nok heller ikke gjort i
stand førend jeg kommer hjem. ðeg ser ogsaa at du og Peter i
morer eder gaadt med pigerne, det kan jeg lie eder for - mens
jeg gaar og eser. Jeg har fået at vide at du har taget Peters
forlovede fra ham, men du skal sku lade mien være, hellers
saa skal du faa med mig at bestelle, når jeg kommer hjem; men
du tager fejl, det er ikke hende som har skrevet mig til om

at Niels var flyttet fra Mads, men det var et mandfaalk.
Gode Anders, hils nu alle Rises faalk og Rise fra mig og hils
dine forældre og søskende, men dig selv først og sist være du
hilset saa mange gange fra dien trow wen

Bertelsen, Medum.

Du må endelig ved at skrive mig til snart igen. Brevene di
skal nok komme til mig, hvor jeg i verden er. Hils Peter fra
mig, men forglem endelig ikke at min adrøse er som jeg har
skreven Peter til og jeg haaber naak han har fodt den.

De følgende breve er skrevet af Jens Peter Madsen til før-
navnte Anders Sørensen (Krow-Ais). Foreningen har 16 breve fra
J.P.M., og de er alle skrevet til hans gode ven Krow-Ais.

Vi bringer her et skønsomt udvalg af de breve, der fortæller
mest om soldatertjenesten og livet borte fra hjemmet.

Jens Peter Madsen var født d. 16. marts 1849. Hans moder, "ugift
fruentimmer Mariane Jensdatter af Ais, blev lokket af Mads Pe-
dersen, søn af fæstebonde under Visborggård, Peder Hansen". (Fæ-
stegården lå, hvor nu købmand Risager bor privat.)

Da hans moder var ugift, voksede han op hos sin moder forældre
selvejer Jens Smed og Maren Pedersdatter. (Gården lå på nuvæ-
rende Hadsundvej 2-4.)

Jens Peter - opkaldt efter morfar og far - blev indkaldt 1. maj
1871 for at aftjene sin værnepligt som trainkonstabel ved
8de batteri. Trainet er betegnelsen for den afdeling af hæren,
der fører forsyninger frem - våben, vedligeholdelsesmidler og
proviant - til de kæmpende enheder, og da J.P. var soldat,
foregik det jo med heste. Tjenestetiden var omkring 16 måneder
og han blev hjemsendt til oktober 1872.

Jens Peter Madsen har været en flittig brevsriver, der også
meget gerne ville høre nyt fra vennerne der-hjemme. Brevene
er præget af, hvad der kan optage en gut på godt en snes år,
når han er rejst "til den stor by". Et af de gode emner er
piger, der - som han skriver - "...stadig står mig i Paryk-
ken".

J.P. Madsen blev senere gårdmand i Ais, og han havde "Peters-
borg".

Om Krow-Ais skal nævnes, at han var jævnaldrende med J.P.M.,
og de voksede op sammen og blev særdeles gode venner.

Herta Rasmussen har i et nummer af det nu hengangne "Lokal
Historie" fortalt levende om Ais og Ellen Mari.

Se Link:

Her er et link til Historien om Krow - Ais og Ellen Mari:

<http://frands.dk/slaegt/person/person.php?personid=282>

Kjøbenhavn d. 17/5 71.

11.

Gode ven!

Da jeg i eftermiddag har en smule tid til overs, vil jeg benytte den til at underrette dig lidt om min stilling i den store by.

Ja, du har måske ventet brev for længe siden fra mig, men tiden har ikke tilladt det. Det var rigtignok mine tanker, at jeg vilde have skrevet sidste søndag; men jeg var så uheldig at blive staldvagt fra lørdag aften til søndag aften, og du kan tro, det kjedede mig voldsomt at gå og tradske imellem de fordømte heste. Staldvagtens bestilling er nemlig at hjælpe foderkarlen at skjære hakkelse og fodre hestene, og hver gang en hest gjødskes, skal han feie det ned bag den.

Ja du kan tro min gode mand, der er ingen frihed her. Det er ikke således som hjemme, man kan gå og komme, når man vil; men her skal vi møde, når hornet lyder. Om morgenen klokken 4 $\frac{1}{2}$ skal vi være i stalden, og dette varer vel omtrent et par timer. Lidt før kl. 7 skal vi møde til exersits, som varer til 9 $\frac{1}{2}$, så har vi frihed et kvarter. Derefter fortsætter det videre til middag, enten til ridning eller til staldtjeneste, så har vi os en lille fritid efter hvilken øvelserne fortsætter til henimod aften. Klokken 7 $\frac{1}{2}$ skal vi igen gøre staldtjeneste, og klokken 9 bliver der visiteret, så skal hver mand gå i sin seng.

I fritimerne skal vi pudse vore søger, thi alt skal være blank, at det kan skjære en i øienene at see på, det siger vor gamle sergent Olesen eller Kjersten, som han egentlig bliver benævnt. Ja, du skulle blot høre den karl skråle, så vilde du tro at det var djevelen selv i egen person; men nu regner vi det ikke, vi leer ham sanelig op i øienene.

Hvad øvelser angår, så betyder det ikke noget, thi det går jo med morskab bestandig. Der ligger 3 batterier her på kasernen, nemlig 7., 8. og 9de, så der er folk nok til at more hinanden, men den glade frihed er alligevel borte. Vi har frihed om ons-

dag eftermiddag, men så må ingen forlade kasernegården, for i den tid skal vi pudse; men om søndage eftermiddag må vi gå i byen imellem staldtjenestetiderne.

Vi er 10 mand her på kammeret, og det er wendelboer og thyboer og nogle fra Salling og een fra Hobroegnen; han er min nærmeste kammerat fra min hjemstavn af alle her på kasernen. Jeg så Snedker Jørgen igår, vi var henne og blev påsat kopper, da var konstablerne også herinde fra leiren, det er den første gang, jeg har seet ham, siden vi meldte os, og Christian har jeg ikke seet endnu. Det har vistnok været en kold tur for konstablerne. De kom ind i lejren den samme aften, som vi meldte os.

Nu gode ven, beder jeg dig om at lade mig vide, hvorledes du morede dig på Hadsund marked og hvorledes det går med din lille Ellen, hils hende mange gange fra mig. Jeg havde meget mere at tale med dig om den morgen jeg raiste, jeg tænkte ikke du havde taget afsted så tidlig. Ja havde jeg haft dig herovre, så skulde vi have slået en ordentlig sludder af, vi kunde altid hitte på et og andet, og jeg tænker nok vi ere lige så gode venner endnu som før. Jeg syntes rigtignok, at du i den sidste tid holdt dig så meget til Christen Skomager, og det kunne jeg ikke lide, thi han er ikke af den slags, der kan tie noget.

Om byens mærkværdigheder kan jeg ikke fortælle dig noget om, da jeg ikke har seet stort. I de to dage jeg gik herovre, gik jeg jo og drev omkring i gaderne uden rigtig at få noget at see, andet end det sædvanlige. Vi fulgtes ad bestandigt, vi to fra Als sogn, og så traf det sig engang, vi gik i en gade, så begyndte nogen at banke på ruden indvendig fra, og således blev det ved hele gaden igjennem på begge sider, det var nemlig Holmens Gade; men det vidste vi ikke før bagefter. En anden dag fik vi en skrædder med fra Hjørring, som skulde være ingeniør. Så drak vi først skrædderen fuld og derpå

stak vi ned i Holmens Gade igjen med skrædderen og ind til et par stykker, men vi vogtede os klogeligt for ikke at gå op med dem.

Nu må jeg afbryde for denne gang, thi vi skal om 5 minutter til staldtjeneste. Hils nu endelig Leol mange gange fra mig. Hils min moder og moster mange gange fra mig, at jeg er rask og har det godt, så vil jeg ikke skrive til dem før om nogle dage. Hils nu dine forældre og søster, og du selv er på det muligste hilset af din trofaste ven

Trainconstabelrekrut Jens Peter Madsen
8de batteri nr. 125
Kjøbenhavn

(Vil du besørge indlagte brev)

Skriv mig nu endelig snart til og lad mig vide alle de nyheder, som du kan skrabe sammen. Det er det kjæreste, man vil høre fra sin hjemstav. Hils alle mine kammerater, jeg håber I tager jer en lille snaps engang imellem. Lev vel til vi sees igjen. Adjø - Lev vel.

Christianshavn d. 20/8. 71

Til ungkarl Anders Sørensen i Als.

Kjære ven!

Da tiden tillader det, vil jeg skrive nogle linier til dig, da dette er den eneste fornøjelse, vi kan gjøre hinanden, siden vi er så langt fjernede og ikke som forhen, da vi hver aften kunde tale sammen. Ja du kan tro, jeg mindes disse tider så tidt og længe så efter dig, thi vi kunne altid hitte på skarnsstykker.

Her morer vi os jo også mangan gang, når der er tid dertil. Du kan nok forestille dig soldaterstanden, men jeg synes dog, det var skjønnere hjemme, der er ikke den tvungne frihed. Vi flyttede for nogle dage siden herud på den nye artilleri-

kaserne, da der ikke var plads på vor egen. Her skal vi være i 3 uger, og her er forresten mere morsomt end på vort gamle kvarter. Her er 6 batterier, som hører til første regiment, foruden os, så der er folk nok til at more hverandre. Det værste er, at vi skal gå ind til vor kaserne til øvelse, og der er ikke så kort, og vi holder ikke af at gå ret meget.

Jeg kan hilse dig fra Niels Frost, vi tager os tidt en tur sammen; han er en rask gut her og ligner ikke sin fader i denne henseende at knibe. Han besøger mig tidt, men det er ikke til enhver tid, jeg kan gå i byen som han.

Jeg har ikke hørt fra Leol endnu siden det sidste jeg skrev, det kan jeg næsten ikke forstå, det pleier ikke at være så længe. Hvis du kan give mig underretning derom, så gad jeg nok vide det. Jeg håber du morer dig godt med din Ellen eller måske en gang imellem med en anden, som tidligere. Du må endelig lade mig vide om det hele du kan skrabe sammen - helst om piger, de står mig endnu i parykken.

Jeg ved ikke, hvad jeg skal skrive mere, jeg kan ikke hitte på noget, thi fortælle dig noget om byens mærkværdigheder vilde blive for vidtløftig, det får vente til jeg kommer hjem.

Hils dine forældre, søster Mariane, at jeg snart skal skrive hende til. Dermed er du på det venligste hilset fra

din trofaste ven

Jens Peter Madsen

Skriv nu snart igjen og lad mig vide, hvad Spil Niels tager sig for, og hils derpå mine kammerater og mine kjærster. Lev vel til vi sees.

Undskyld mig fordi brevet er så kort, jeg har ikke tid at skrive mere denne gang.

Kjøbenhavn d.2/9 1871.

Til Anders Sørensen Kroer, Als
Kjære Ven!

Dit sidste brev har jeg med glæde modtaget, og jeg ser deraf, at du morer dig engang imellem ligesom tidligere. F. ex den her mester Jeppesen, som du skriver snart kunde have ført dig til Balum; hvordan troer du, det vil gaa, når jeg kommer hjem, og vi så har kroen midt imellem os - så kommer vi vist til at rømme byen, hvis det skal gå godt.

Du kan tro kjære Anders, at jeg længe ordentlig efter dig, og det var glædeligt, om jeg kunde komme hjem til efteråret og igjen tale med dig, så tænker jeg, vi har en deel at skrive for hinanden. Jeg kan nu sagtens komme hjem, når blot jeg vil, thi min moder plager mig hele tiden for at leie en for mig, hvis jeg ikke trækker mig fri, og jeg vil naturligvis også hellere hjem, thi du kan tro, at det er ingen videre rar tjeneste; men det vilde da koste 20 rdl. månedlig, og det syntes jeg er for meget, men hvis jeg nu kommer, så kan du vente mig til Hadsund marked, hvor vi da skal tage os en ordentlig tur sammen efter vor lange adskillelse.

Jeg seer af dit brev, at min gamle Kirstine Weddum har været forgæbet i mit portræt og vilde have et også, men det får hun nu ikke, thi jeg bryder mig ikke en smule om hende. Den eneste jeg kan lide, når jeg ellers elsker nogen, er Else, troer jeg da, ja jeg veed det ellers ikke rigtig, men lad os nu sige sådan. Du kan forresten hilse Kirstine Weddum, at jeg har det godt og morer mig med hovedstadens piger, ja, det skal du nu ikke sige, men du kan nok hitte på noget. Jeg skriver så mange breve idag, så det er en lyst, dette her er det 6te, og jeg skal da have 3 skreven til endnu i dag; jeg skal nemlig sige dig, jeg er stuævagt, og min bestilling er kun hele dagen at feie kammeret om morgenen og hente 2 spande vand, så kan jeg ligge i sengen den øvrige tid, men jeg tilbringer det mest tid med at skrive. Vi har været på Sjælland et par gange på rideture, og du kan tro, jeg frydede mig tidt i den

frie natur. Denne gang havde vi det bedre med konstablerne, thi de måtte gå og svede i den svære varme, mens vi kunde sidde mageligt på hesten og beskuede den dejlige egn.

Der er idag en trainkonstabel permitteret, det er netop han, som løb bort med lieutenantens penge og reiste til Amerika, eller hvor det var, så kom han tilbage igjen og melte sig og blev dømt til en længere tid i tjenesten og tillige rotting-slag en gang imellem, men nu har han fået ende på det.

Din bedste ven

Jens P. Madsen

Kjøbenhavn d.17/10 1871.

Kjære ven!

Da jeg nu har god tid og leilighed, vil jeg tage fat på pen- nen og besvare din kjærkomne skrivelse af Bende dennes, hvor- af jeg seer, at du er rask og lever som sedvanlig godt. Jeg ser af dit brev, at du også har spurgt, at jeg har haft en øm hånd; den er for længe siden kommen sig med undtagelse af, at fingeren er lidt stiv. Dog ligger jeg på hospitalet endnu, men jeg kan aldrig ønske mig bedre dage, når jeg har nogle skil- linger i lommen. Jeg fik skaden en dag vi havde været henne og fået vores søbler ombyttede; da vi så kom hen på kanret med dem, skulde vi naturligvis til at prøve den. Så var der en ved siden af mig som af wanware kom til at prikke mig på hånden. Det var nu ikke ret meget, og derfor brød jeg mig ikke om at binde noget om hånden, da jeg ikke er vant til at ændre så lidt; men efter et par dages forløb begyndte den at blive øm og hovne noget, hvorfor jeg bad mig fri for øvelse, indtil jeg blev rask igjen. Men efter lægen havde været hos mig og hånden

var blevet badet i varmt vand, blev jeg, da dette ikke hjalp, indlagt her på sygehuset. Jeg kan ikke nægte, at jeg jo de første 2 dage havde megen smerte i den, thi både hånden og armen ophovnede meget. Så skar lægen hul på den, og det var gruelig alt det blod og materie, der kom af den; siden den tid fik jeg ro, og nu har jeg det meget godt. Jeg kan enten læse, ryge tobak, spadserere ned i gården (spille kort) eller lægge mig i sengen, alt efter som jeg selv ønsker, så når jeg havde penge nok og ikke skulde være anderledes syg, og det ikke var så kjedeligt, så skulde jeg ikke ønske at komme herfra, førend jeg skulde hjemsendes.

Af dit brev seer jeg, at I har moret eder godt til liegstouen, samt at du har spillet den pene mand. Du kan tro, at jeg har også forandret mig meget, når jeg skal sige dig sandheden. Jeg drikker sjældent brændevin, undtagen engang imellem når vi taer en lille tur, og det er rigtignok længe imellem. Du morer dig sagtens godt med din lille Ellen, hvilket jeg ikke fortænker dig i, og du må endelig hilse hende fra mig. Jeg lægger heri et brev til Leol, som du nok snart bringer hende. Jeg har egentlig ingen lyst til at skrive til hende, men jeg troer jeg gjør det for at fordrive tiden, og jeg skulde vel også besvare hendes brev, da jeg modtog et fra hende for et par dage siden.

Jeg kan se, at Chr. Lybech havde en ordentlig brandert til Leegstuen, eftersom han havde lagt i støvlerne om natten, det forhøier mig, at den gamle ånd ikke er uddød blandt folket. Jeg tænkte vi skulde truffet hinanden til Hadsund marked, men det slog fejl. Det er nu det andet marked, jeg gik glip af, det tredje går samme vej; men det fjerde håber jeg at helligholde med eder, og det skal også blive med knald. Lad mig vide, om der er noget nyt fra markedet, og ligeledes hjemme og hvem der bruger mine kærester.

Hils derpå Chr. Skomager og mine andre kammerater og siig min moder, hvad jeg nu har skrevet (ikke alt), og at jeg har det godt og kommer vel ud om et par dage, men at de ikke må sende mig noget. Slutteelig bedes du hilse dine forældre og din søster Mariane, og du kan fra mig gratulere hende, jeg har hørt noget om, hvorfor hun udeblev fra leegstuen.

Din trofaste ven
J.P. Madsen

Skriv snart igjen min gode ven, jeg længes meget efter dig, jeg savner dig i eet og alt, og jeg har ingen at tale med som dig. Lev vel til vi sees.

P.S. Lægen sagde, at det var de gamle rusten olie, hvori klinger var indsmurt, der var bleven i såret, som havde gjort meget skade på hånden, og forresten kuden.

Kjøbenhavn d. 9/4 1872.

Min bedste ven!

Da jeg for tiden ikke har noget at bestille, vil jeg tage til pennen og give dig lidt underretning om, hvorledes tiden har gået for mig siden vi sidst såe hinanden. Reisen herover gik meget godt, da der var et deiligt veir, og der var en voldsom hob soldater med af alle våbenarter, og da vi allesammen havde en lille ruus på, så gik tiden jo punktlig. Klokken 11 om aftenen ankom vi til Kjøbenhavn, og vi forføide så hjem i vor seng. Aftenen efter, at jeg var kommen hertil, kom jeg på vagt, og så vare vi i vor gamle duur igjen.

Igår, vor konges fødselsdag, kan du tro, der var støds her i leiren. Uheldigvis var hr. Majstat ikke hjemme, da der blev afholdt en storartet revue for ham, hvori deltog alle våbenarter. Den blev afholdt på gardens exesseeerplads ved Rosenborg Slot og Kongens Have. Kronprindsen var der tillige med en hængde generaler og Gud ved hvad for andet djævelskab.

Da komedien var forbi, red han rundt om på pladsen foran gædderne og nikkede og hilsede til alle sider, derpå red han sin vej med sit følge, ledsaget af mangdens hurraråb. Ja, det var jo kort tid, jeg var hjemme min gode ven, og vi fik ikke engang talt noget med hinanden om vore gamle bedrifter. Vi må altså glemme disse historier til efteråret, til jeg atter kommer hjem igen, så tænker jeg, der skal blive bedre tid; thi du ser nok, at jeg ikke engang kunde komme til at tale stort med dem hjemme, langt mindre med mine kammerater; og med pigerne, ja, det var nu det allerværste. Din så jeg lige et glimt af, men min egen rare pige så jeg slet ikke, men jeg lægger et lille brev heri, som du nok vil bringe hende, hvis hun skulde blive alt for fornærmet. Du må endelig hilse mine ældre kammerater, i hjemmet og dine forældre og søster, og hils min moder, at jeg skriver hjen een af de første dage. Og så vil jeg håbe min kjære ven, at du vil skrive mig til snart igjen, og ikke fordi vi ikke kom til at tale ret meget sammen; thi du seer jo nok, tiden var kort for mig. Vil du så lade mig vide lidt nyt fra påskeleegstuen og hvad Leol har søgt om mig, fordi jeg ikke talte med hende. Derpå vil jeg slutte brevet med de kjærligste hilsener, både til dig og din Ellen.

Din altid trofaste ven

Jens Peter Madsen

Skriv snart igjen; nu får vi jo igjennem pennen tale med hinanden til efteråret. Nu det er sendt, hvis jeg kommer til lejren ved Hald, så håber jeg nok, du vil besøge mig der, og du kan tro, du vil have fornøjelse af denne reise.

J.P. Madsen

Kjøbenhavn d. 22/5 1872.

Min bedste ven!

Dit brev af 9de dennis har jeg med glæde modtaget, og det fornøier mig at høre, at du er rask og har det godt og forresten morer dig godt med markarbejdet. Samme er tilfældet med mig; jeg har Bud ske lov hele tiden haft et meget godt helser, det er jo det vigtigste, og så kan det øvrige jo sagtens gå. Det havde dog været bedre og være hjemme og arbejde i marken og så haft nogle morskabstimer om aftenen med pigerne; thi herovre synes jeg ikke, jeg kan more mig rigtig. Jeg lægger, som du seer, et brev heri til Leol, som du nok vil besøge til hende. Jeg kan dog ikke lade være at skrive til den pokkers tas! Men jeg troer nok jeg veed grunden; thi hvis jeg nu havde en her jeg kunde lide, så er jeg vis på, at det revnede med en hærlig flænge; men nu har jeg til min store lykke eller ulykke ingen her, og du ved nok, at jeg skal have en at spase lidt med; og hende kan jeg dog bedst lide af dem, jeg har haft endnu. Nei, de piger herovre, der ere lidt ordentlige, de vil ikke have med soldater at bestille, og dem der vil det sidste, dem vil jeg ikke have nogen handel med. Jeg har været på Falster, siden sidst jeg skrev til dig, og du kan tro, det var en behagelig touer for os alle. Vi vare på reisen i 8 dage, men disse dage vare de bedste, vi haer haft i denne tjeneste. Vi vare ovre efter distriktsheste til rekrutterne, ialt 40 mand. Dampskibet "Zompa" befordrede os dertil på få timer, og det var en fornøjelse at sejle ned gennem Sundet i det deilige veir og beskue den snukke kyst med de stolte bøgeskove og den høje majestætiske Stevns Klint, der så helt romantisk ud. Om eftermiddagen ankom vi til Falster, og blev der om natten. Jeg havde kvarter hos en sognefoged, der havde to dejlige

piger, og jeg kom til at spille bold med dem om aftenen. Dagen efter reiste vi fra Falster igjen med hestene over en mil nord for Vordingborg. Der lå vi i to dage, og således fortsatte vi reisen tilhøst igjennem Sjælland til København. Samme dag vi kom hjem flyttede 6 mand af hvert batteri ud på den nye kasærne, hvoriblandt også jeg var, og her skal vi ligge, til vi skal til leiren. Jeg sidder her ved det åbne vindue og skriver, og det er ret en deilig udsigt herfra ud over Anager og Øresund med de mange søilere, ja helt ovre til den svenske kyst, hvor en deel hvide huse beskinnes af den rødligte aftensol. Men det var dog bedre at være i Jylland og have sin gamle frihed igjen end ligge herovre i dette slaveliv. Jeg fik brev fra Mads Smed idag, hvori han fortalte mig hvorledes i havde moret eder i Pinsen, det var jo en ny herlighed i havde fundet på. Anderledes gik det med os i Pinsen, vi måtte stille til appel tre gange daglig på vor gamle kasærne for de fordømte socialisters skyld, som du nok har hørt ere oprørske, og forøvrigt havde vi alle så godt som kasærne-arrest, så du kan nok tænke, at morsken var ikke så stor hos os, men jeg lovede så stille mig selv, at det ikke skulde blive således næste Pindse. Ja om 4 måneder skal vi aflevere slave-dragten, min kjære wen, og så skal vi atter more os med hinanden og spille nogle ruller igjen, og så skal vi ordentlig sluddre med hinanden, thi her har jeg ingen jeg kan betro mine små hemmeligheder som til dig, min kjære Anders. Skriv endelig snart igjen, og måske vil du besøge mig i leiren. Wenlig hiisen til dine forældre og søstre, men allernæst til dig.

Din trofaste wen

Jens Peter Madsen

Jeg kan ikke forstå, min kjære wen, at du kan tvivle om vort wenskab nu, dertil har det været alt for længe, været for oprigtigt og trofast; nei, lad det aldrig skee.

Lev vel til vi sees.

Leiren ved Hald d. 26/E 1872.

Kjære wen!

Du må undskylde mig fordi jeg tøver med at skrive, thi jeg syntes ikke, det var værd at skrive, førend jeg kom til Jylland for at fortælle dig, hvorledes reisen gik herover, og hvordan vi har det i leiren.

Ja endelig ere vi nu efter mange anstrengelser kommen til den kjære Jylland igjen, men ak i hvilken forfatning og hvilken egn, støvet og beskidt fra øverst til nederst, og konstablene så trætte, at de knap kunde flytte skankerne. Vi andre, som red, kunde jo sagtens holde det ud; ja der var endda 4 a 5 trainkonstabler af reserven, der måtte gå, og du kan tro det piinte dem være end constablene, thi som du ved ere rytteriet dårlige fodgængere. Jeg skal engang fortælle dig, hvorledes overfarten stod af. Vi reiste fra København d. 19de d. og på jernbanen kom vi jo hurtigt til Korsør, hvor vi indkvarteredes den nat. Dagen efter blev vi på transportbåde sejlede til Aarhus, hvor vi så opholdt os den nat. De følgende 4 dage marscherede vi ad landevejen hertil, naturligvis indkvarterede om eftermiddagen og natten hos bønder. Ja, når det er tørt og stille veir, kan det jo nok gå an at være her, men blæser det en smule, så ryger sandet os om ørene, og er det regnvier, ja så er det meget værre; thi så falder vandet ubarmhjertigt ned gennem vort hyggelige hjem (teltet). Dette herlige opholdssted er 6 alen i firkant og spids foroven, som du nok veed; deri ligger 12 mand, i midten af teltet er der en stang, hvor omkring der fra loftet hænger i strikker en indretning med knage, hvorpå vort tøj skal hænge. Nu har vi jo så meget, at det med nød og næppe kan stables op derpå, så det hænder tit om natten, at skidtet falder ned og anretter stor forstyrrelse blandt beboerne.

Jeg er indlemmet i reserven, der består af en halv snees

trainconstabler og et lignende antal konstabler, hvilke forretter tjeneste som kokke. Vi andre ere fri for øvelse, uden når en af de andre bliver syg, så skal der jo en i deres sted. Jeg kan hilse dig fra Laurids og alle de andre fra Als sogn; Vi drak velkomst i søndags, som når havde bleven i den høiere kunst, hvis vi ikke skulde stille til appel om aftenen kl. 7. Forresten er leiren meget smuk at see til, den er næsten omgivet af skov alle vegne, og musikken spiller bestandig, så det er en lyst at høre.

Sluttelig bedes du at hilse dine forældre og søstre, Laust Peter Madsen, P. Westphael, C. Lybech, Mester Fidelberg og andre gode venner - og pigerne ikke at forglemme. Vil du så snart muligt sige til min moder, at når hun sender mig noget suul, da må de endelig ikke sende noget kage med. Siig til Laust P. Madsen og C. Lybech, at jeg snart skal skrive dem til.

I håb om, at disse linier må træffe dig rask og vel tilmode, og at jeg snarest mulig må gjense et par linier fra dig, slutter jeg brevet med de venligste hilsner fra

Din mest trofaste ven
Jens Peter Madsen
8. batteri no 125
leiren ved Hald.

Du må undskylde mig, gode ven, fordi jeg ingen frimærker sætter på brevet. Markentenderen har ingen, og jeg er staldvagt og kan altså ikke fåe tid til at gåe ud og hente noget.

Kjøbenhavn d. 6./9. 1872.

Min kjære ven!

Da jeg idag er på vagt og har et par timer, til jeg skal på post, vil jeg benytte denne tid til at skrive dig et par ord og takke dig for dit brev, som var mig hjertelig velkommen. Jeg ser deraf, at du længes ligeså meget efter mig, som jeg

længes efter dig. Ja du kan tro min kjære ven, det glæder mig ordentlig hvergang jeg tænker på, at vi nu kun har 3 uger til vor udløsning, og den tid må snart kunne gå, skjønt dagene rigtignok forekommer os længere mod enden. Når jeg kommer hjem, så står Hadsund marked jo for, og der skal vi tage en ordentlig tur med hinanden. Jeg håber også tillige, at I holder en leegstue tilgode til jeg kommer hjem; thi den kunde jeg nok have lyst til at bivåne; måske endog jeg kunde hugge mig en nye kjæreste.

Ja, nu kommer snart den tid, at du også skal til sessionen, så kommer det an på, om du kan have bedre held end jeg; kunde du blive fri min gode ven, da kan du tro, det var gavnligt. Jeg syntes dengang, jeg skulde afsted, at det måtte være morsomt at tjene kongen; men nu må de for min skyld gjerne have den fornøielse, hvem der har lyst. Nu har jeg prøberet det, og det har rigtignok været 16-17 lange måneder, at drive om i her. Det vigtigste har dog været, at jeg i denne tid aldrig har været syg, undtagen dagen efter at jeg har haft en køfert på om aftenen; men dette må jeg naturligvis holde hos mig selv. Jeg glæder mig ordentlig til, at jeg nu snart kommer hjem, O. hvor vi skal fortælle hverandre. Stalden vil nok ligesom i gamle dage blive vidne til nogle lystige anekdoter, ja vi får gjenne på dem en 3 ugers tid, så skal vi rigtig udøse vore hjerter for hinanden; thi jeg synes, at jeg har så meget at fortælle dig, og jeg veed, det er ligeså med dig. Af nyt herfra er der vel ikke noget, der kan interessere dig. Hvorfor jeg vil slutte brevet i håb om snart at inødes et par linier fra dig, og jeg skal derefter lade dig vide, hvad dag du kan vente mig. Hils dine forældre og søstre og tilsidst er du ønsket glædelig lev vel til vi sees af

Din trofaste ven
Jens Peter Madsen